

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. D. Magistri Petri Lombardi Novariensis Episcopi
Parisiensis. Sententiarvm Libri IV. quibus vniuersæ
Theologiæ summa continetur**

Petrus <Lombardus>

Mogvntiæ, 1632

Distinct. XXXIII.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38829

*Hier. ferm.
in vigilia
Pasche de
esu agni t. 4.
1. Reg. 21. b.
Ioan. 6. d.*

Illi autem, quod dictum est, reddere debitum non esse peccatum videtur obuiare, quod ait Hieronimus. Quicumque uxori debitum reddit, vacare non potest orationi, nec carnes agni edere. Item, Si panis propositionis ab his, qui uxores suas tetigerant, comedi non poterant: quanto magis panis, qui de celo descendit, non potest ab his, qui coniugalibus paulo ante hæere complexibus, violari atque contingi non quod nuptias condemnemus, sed quod eo tempore quo carnes agni manducaturi sumus, vacare à carnalibus operibus debeamus. Hoc capitulum maxime ad ministros Ecclesie pertinet, videtur: quibus non licebat sacra officia celebrare atque mysteria tempore conjugalis amplexus: quo etiam præsentia Spir. S. non datur. Unde idem ait, Coniugia legitima carent quidem peccato: nec tamen tempore illo quo conjugales actus geruntur præsentia Spir. S. dabitur, etiam si Propheta esse videatur, qui officio generationis obsequitur.

*Conc. Iler-
dense.*

*Nicolaus
Papa I. ad
consulta
Bulgarorū.*

*32. q. 4. cap.
Recurrat
nunc parag.
hæc ita.*

Quibus temporibus non sunt celebranda nuptia.

Nec solum in opere carnali obseruanda sunt tempora, sed etiam in celebrandis nuptiis: secundum illud, Non oportet à Septuagesima vsque in Octavam Paschæ, & tribus hebdomadis ante festum S. Ioannis, & ab Aduentu Domini vsque post Epiphaniam celebrare nuptias. Quod si factum fuerit, separentur. Item, Nicolaus Papa, Nec uxorem ducere, nec coniugia facere quadragesimali tempore conuenire posse vilo modo arbitror.

DE DIVERSIS CONIUGII LEGIBVS.
DISTINCT. XXXIII.

Quæritur hic de antiquis patribus, qui plures mulieres habuisse uxores vel concubinas, utrum peccauerint? Ad quod dicimus, Pro varietate temporum varia inuenitur dispensatio conditoris. Ab exordio enim temporis inter duos tantum, Adam scilicet & Euam, inchoatum est coniugium.

iugium, Deo per os Adæ dicente, Homo adhæ-
 bit vxori suæ, & erunt duo in carne vna: & secun-
 dum inchoationis modum inter duos tantum per
 omnem successione[m] temporum contraheretur
 coniugium, si primi homines in obedientia per-
 stitissent. Post eorum, vero copulam filij & filia eor-
 um matrimonio cōiuncti sunt, sed vnus vni tan-
 tum. Ideo autem fratres sororibus tunc sunt co-
 pulati, quia non erant aliæ mulieres vel viri; qui-
 bus Adæ filij vel filia iungerentur. Primus omni-
 um Lamech duas legitur simul habuisse vxores:
 & hoc in eo arguitur, quia pro expletione carnalis
 voluptatis id fecisse perhibetur. Postea vero cum
 iam penè omnes homines falsis diis seruirent,
 paucis in cultu Dei permanentibus, consultum
 est à Deo plures in matrimonio copulare sibi: ne
 illis paucis deficientibus, cultus & notitia Dei de-
 ficeret. Vnde Abraham viuente vxore ad ancil-
 lam intrauit, & ex ea genuit; Iacob etiam liberis
 & ancillis se copulauit. Et filia Loth patre ebrio
 vsq[ue] sunt Cum enim cæteris in idololatria relictis,
 Abraham & filios eius in peculiarem populum si-
 bi Dominus elegisset, ritum multarum fœcundi-
 tate mulierum populi Dei multiplicatio quære-
 batur: quia in successione sanguinis erat successio
 religionis. Vnde etiam in lege maledicta erat ste-
 rilis, quæ non relinquebat semen super terram:
 Hinc etiam sacerdotibus coniugia decreta sunt:
 quia in successione familiae, successio est officij.
 Non ergo Abraham vel Iacob deliquit; quia præ-
 ter vxorem filios ex ancilla quæsiuit: nec illorum
 exemplo præter coniugale debitum, fœcundita-
 tem in aliqua licet alicui quærere, cum illorum
 coniugia nostrorum æquentur virginitati: & im-
 moderatus vsus cōiugij nostri temporis, turpitu-
 dinem ferè imitetur fornicationis illius tēporis.
 De hoc Aug. sic ait, Antiquis iustis non fuit pecca-
 tum

Gen. 2. d

Gen. 4. e

Gen. 16. a

Gen. 29. e
30.

Gen. 19. a

Deut. 7. c

tum quod plurib. foeminis vtebantur: nec contra naturam hoc faciebant: cum non lasciuendi causa, sed gignendi hoc facerent: nec contra morem, quia eo tempore ea fiebant: nec contra praecipuum, quia nulla lege erat prohibitum. Idem, Obicitur la- cob quatuor vxores: quod quando mos erat, cri- men non erat. Sic Patriarchae coniugib. excipien- tibus semen suum miscebantur, non concupiscentia perficienda voluptatis, sed prudentia propa- gandae successionis: sicut Apostoli auditoribus fuit admirantibus doctrinam suam condelectabantur, non aueritate consequenda laudis, sed charitate semi- nandae veritatis. Idem alibi: Antiquis temporibus cum adhuc salutis nostrae mysterium velaretur, iusti officio propagandi nuptias contrahebant, non victi libidine, sed ducti pietate: qui multo facilius continere possent & vellent. Vtebantur tamen coniugibus, & plures vni viro habere licebat: quas castius habebat, quam nunc vnam quilibet istorum: in quibus videmus, quod secundum veniam concedit Apostolus. Habebant namque eas in opere generandi, non in morbo desiderij. Item Ambr. Dixit Sara ad Abrahamam, Ecce conclusit me Dominus ut non pariam. Intra ergo ad ancillam meam, ut filium facias ex ea: & ita factum est. Considera primum, quod Abraham ante legem Moysi, & ante Euangelium fuit. Non ergo in legem commisit Abraham, sed legem prauevit. Nondum namque interdictum videbatur. Secundo considera, quod non ardore aliquo vagae succosus libidinis, non petulantis formae captus decore, ancillae contubernio conjugale posthabuit thorum: sed studio quaerenda posteritatis, & propaganda sobolis. Adhuc post diluuium raritas erat humani generis, erat etiam religionis. Denique & Loth sancti filiae hanc causam quaerenda posteritatis habuerunt, ne genus deficeret humanum: & ideo publici muneris gratia priuata culpam praetexit. Item Aug. Iustus quamuis cupiat

Cap. 47. lib. 22. contra Faustum, & 48. tom. 6.

Act. 2. c.

Item de bono coniugali, cap. 13.

1. Cor. 7. a. Cap. 4. lib. 1. de Abraham.

Gen. 19.

Gen. 19. d.

piat dissolui & esse cum Christo, tñ assumit alimē-
tum, non cupiditate viuēdi, sed officio consuēdi,
vt maneat quod necessarium est propter illos. Sic
misceri fœminis iure nuptiarum officiosum fuit
sanctis viris, non libidinosum. Quod n. est cib⁹ ad
salutē hominis, hoc est concubit⁹ ad salutem hu-
mani generis: & vtrūq; non est sine delectatione
carnali, quæ tñ modificata, & refrenante tempe-
rantia in vsum naturalē redacta, libido esse nō po-
test. Quod a. in sustentando vitā illicitus est cibus,
h. e. in quærenda prole fornicarius vel illicit⁹ con-
cubit⁹: & q. est in cibo licite immoderatio appeti-
tus, h. e. in coniugibus venialis ille concubitus.

Non præfertur virginitas Ioannis castitati Abrahe. **B**

Quod vero castitas virginalis non præferatur in
merito coniugali castitati Abrahæ, Aug. ostendit
inquiens. Sicut non est impar meritum patientiæ
in Petro, qui passus est, & in Ioanne, qui passus non
est: sic non est impar meritum continentix in Io-
anne qui nullas expertus est nuptias, & in Abrahâ,
qui filios genuit. Nam illius cœlibatus, & istius cō-
nubium, pro tēporum distributione Christo mili-
tauerunt: sed continētiam Ioannes in opere, Ab-
raham in solo habebat habitu: Melior est a. casti-
tas cœlibum, quam nuptiarum: quarum vnam
Abraham habebat in vsu, ambas in habitu. Castè
enim & coniugaliter vixit. Esse a. castus sine con-
iugio potuit, sed tunc non oportuit. Item Hieron.
Quis ignoret sub alta dispēsatione Dei omnes re-
tro sanctos eiusdem fuisse meriti, cuius nunc Chri-
stiani sunt? Quomodo Abraham ante placuit in
coniugio, sic nunc virgines placēt in castitate. Ser-
uiuit ille legi & tempori suo: seruiamus & nos legi
& tempori nostro, in quos fines seculorum deue-
nerunt. Ex his apparet, quod sancti Patres ante le-
gem sine peccato plures habuerunt vxores vel cō-
subinas. Eas enim nunc vxores appellat scriptura,

*In libr. 1 de
bono coniu-
gali, c. 51.*

*Hiero. lib. 2.
contra Ioui-
niam, tom. 2.*

1 Cor. 10. c.

Gen. 30. c.

nunc concubinas. Rachel tamen & Lya ambæ uxores fuerunt, non concubinæ.

Oppositio.

Si quis opponat, quod fidē thori non seruabant illi patres. Dicimus, in hoc seruasse fidē thori, quia non aliis, sed propriis vxoribus vel ancillis miscebantur. Ecce quæ fuerit consuetudo in hac re ante legem. Legis vero tempore interdixit Moyses carnalem copulam fieri cum matre cum nouerca cum sorore, cum nepte, cum amita, cum matertera, cum nuru, & aliis quibusdam. Permisit autē diuortium fieri dato libello repudii: in quo vir scribebat causas, pro quibus vxorem repudiabat. Permisit autē aliam ducere dato priori libello: quod propter duritiam cordis eorum permissum Christus dicit, non vt concederetur dissidium, sed vt tolleretur homicidium. Permisit fieri mala, ne fierent peiora: & hoc permittēdo non Dei iustitiam demonstrauit, sed in peccatore minuit culpam.

Cui licebat plures habere vel non.

Sed nunquid sub lege licebat habere plures uxores? Audi quid scriptum est in Deuter. Non habebit rex uxores plurimas, quæ alliciant animam eius. Super quem locum ait Aug. Manifestum est Salomonem hoc præceptum transisse. David autem plures habuit, nec præceptum præterit. Permissum est enim regi plures habere, non plurimas, quæ alliciant animam, multiplicare autē. Cum tamen additur, Vt non eleuetur cor eius: alienigenas prohibitum esse videtur. Veruntamen multiplicatio vxorum generaliter prohibita est. Permissum est autem regi plures habere, sed non multiplicare. Veniente autem plenitudinis tempore, quo Christi gratia ubiq; est dilatata, reducta est lex nuptiarum ad priorem honestioremq; institutionem: vt vnus vni in figura Christi & Ecclesiæ coniungatur. Nec quaeritur electio muneris in successione

Leuit. 18.

Deut. 24. a

Matth. 19. a

Deut. 17. c

2. Reg. 11 b

Aug. ca. 27.
ad illud

Deuter 17.

Non multiplicabit 4.

1. Reg. 1. c

Gal. 4. a

generis, sed in perfectione vite & sinceritate scientiæ, & virginitas fecunditati præfertur, & sacerdotibus continentia indicitur.

De virginitate mentis & carnis.

E

Melior est autē virginitas mentis quam carnis. Vnde Amb. Tolerabilius est mentē virginem, quā carnem habere: vtrunq; bonum est, si liceat: si non liceat, saltem non est casti homini, sed Deo simus.

Virgo prostrari potest, adulterari non potest: nec lupanaria infamant castitatem, sed castitas etiam loci abolet infamiam. Idem, Non potest caro ante corrupti, nisi mens ante fuerit corrupta. Idē Isid.

Non potest corpus corrūpi, nisi prius animus corruptus fuerit. Mundata n. à contagione anima, caro non peccat. In fine huius capituli aperitur quomodo verum sit, nisi anima prius fuerit corrupta,

corpus non posse corrumpi, scil. peccato. Illud etiam Aug. aduertendum est. Sicut, inquit, sanctius est mori fame, quam idolo thytis vesci: ita sanctius est defungi sine liberis, quam ex illicito coitu stirpem quærere. Vnde cunq; vero nascantur homines, si parentum vitia non sectentur, & Deum rectè colant, honesti & salui erunt. Semen enim ex qualicunq; homine, Dei creatura est: & eo malè videnti, malè erit, non ipsum aliquando malum erit.

DE PERSONIS LEGITIMIS.

DISTINCT. XXXIV. A

Nunc superest attendere quæ personæ sint legitimæ ad contrahendum matrimonium. Legitimæ iudicantur personæ secundum statuta patrum, quæ diuersa sunt. Aliæ namq; fuerunt legitimæ ante legem, aliæ sub lege, aliæ in tempore gratiæ. Item in primitiua Ecclesia quædam erant legitimæ, quæ modo nō sunt. Earum vero, quæ modo legitimæ sunt vel illegitimæ, quædā sunt plenè legitimæ, quædam omninò illegitimæ, quædā mediæ. Plenè legitimæ sunt, quib. non obuiat vorum conti-

Amb. in lib. 1. de Virginitate.

to. 1.

Ca. 4. lib. ad virginem lapsam.

Isid. in synonymis, lib. 28.

Aug. in li. de bono coniu- giali, t. 16. in 10. 6.